

DR. FARKAS KATALIN
Szeged

A család és iskola eredményes együttműködéséért

BESZÁMOLÓ A TANÁROK XII. NYÁRI AKADÉMIAJA
PEDAGÓGIAI TAGOZATÁNAK MUNKÁJÁRÓL

Napjaink iskolájának jellemzőjévé vált a változás, a megújulás, a folyamatos korszerűsítés. Az „újra, jobbra” törekvés kulcsembere, megvalósítója a pedagógus. A lépéstartás, az újítás, a változások megértése, követése és létrehozása csak a megszerzett ismeretek frissen tartásával, állandó bővítésével, kiegészítésével valósítható meg.

A tanárok nyári akadémiajának intézményünkben már hagyományai vannak. Minden évben öt megye – Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Pest és Szolnok – más-más szakos általános iskolai tanárai egy héten át ismerkednek szaktárgyuk legújabb eredményeivel, azok filozófiai-pszichológiai-pedagógiai-módszertani vonatkozásaival. Az egyes tagozatok (szakok) kiválasztása, a tematikák, programok összeállítása a továbbképzési intézetek vezetőivel egyeztetve történik.

Pedagógiai tagozat megszervezésére az utóbbi két évben került sor. A neveléstudományi tanszék törekvése mindkét alkalommal az volt, hogy a *mindennapos pedagógiai valóság legfőbb kérdéseit* állítsa a tanácskozás középpontjába.

A legutóbbi pártdokumentumok megállapítják, a pedagógiai gyakorlat igazolja: a mai iskola csak akkor érhet el tartós eredményeket, ha a *családok* tudatosan támogatják nevelési törekvéseit és ha az iskola is következetesen alapoz a *szülőkkel való együttműködésre* nevelési feladatainak megoldásában. Ezért, ebben az évben – 1982. június 29.–július 2. között – arra vállalkoztunk, hogy a család és iskola eredményes együttműködéséért szervezzük meg a gyakorló pedagógusok továbbképzését.

Az első két nap plenáris ülésen, majd két szekcióban – osztályfőnöki és napközi otthoni munka – folyt a tanácskozás, végül ismét plenáris ülésen összegeztük a négy nap munkáját. A délelőtti elméleti előadásokat pedagógiai filmek, képmagnófelvételek vetítése, kiállítás, módszertani bemutató megtekintése, kötetlen viták, tapasztalatcserék egészítették ki. Az előadók között voltak külső, neves szakemberek, tanszéki oktatók, gyakorló iskolai szakvezetők és külső iskolák igazgatói, nevelői.

A megnyitó előadást *dr. Szendrei János* tartotta, aki a család, a társadalom és a nevelés összefüggésének néhány kérdését világította meg.

Az új tanév feladatait tervezve mindannyian készülünk az ötnapos munkarendre. *Szabó László* azt a meggyőződést hangsúlyozta, hogy az ötnapos munkarend, a megnövekedett hétvégi szabad idő a mi területünkön is örömet hoz majd a gyermekek többségének az átmenet, a kezdet nehézségei ellenére is.

Az elmúlt tanévben több iskola vállalkozott az ötnapos munkarend kipróbálására. Az egyik „úttörő munkát” végző iskola igazgatója, *Jóó Ferenc* az első tapasztalatokról számolt be.

Dr. Gácsér József két előadásban elemezte a család és iskola kapcsolatát a nevelési-oktatási terv tükrében. Megfogalmazta a pedagógusok feladatait a család sajátos nevelési szerepének kibontakoztatásában. Javaslatok az iskolai és a szülői nevelés összhangját szolgáló tevékenység típusok és kapcsolatformák tervezésére, szervezésére, a szülőkkel való együttműködésben szervezhető gyermeki tevékenységekre vonatkoztak.

Nagy érdeklődés kísérte *dr. Ágoston György* „Az iskola nyitottságának korszerű értelmezése” című előadását. Kiindulópontként bemutatta, hogy a neveléstörténetben a nyitottság gondolatát minden progresszív pedagógus fontosnak vélte, majd elemezte a mai tendenciákat. Felvázolta azokat a folyamatokat, amelyek alapvetően átalakítják az iskola hagyományos társadalmi szerepét, funkcióját, majd a problémák iránt nyitott pedagógusról, a tanítás „hitelességének” fontosságáról beszélt.

Közoktatáspolitikánk időszerű kérdéseit *dr. Koncz János*, az országos és a megyei eredmények tükrében gyűjtötte össze. Meghatározta azokat a tennivalókat, amelyek a pedagógusokra hárulnak a KB 1982. április 7-i állásfoglalása után.

A tanulók személyisége megismerésének iskolai és otthoni lehetőségeit; a személyiség- és nevelés eredményvizsgálatoknak a problémáit mutatta be *dr. Bereczki Sándor*.

Számos esetben a szülők nem ismerik fel gyermekeik családi életre nevelésének szükségességét; a családon belül hatékony és korszerű az ilyen értelmű nevelés – állapította meg *dr. Varga István*. Előadásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a családi életre nevelésben fontos a szülők helyes irányú magatartásának irányítása.

Az osztályfőnököknek különös szerepük, felelőségük van a nevelési folyamat tervezésében, szervezésében, a személyiségfejlesztésben, a nevelési tényezők koordinálásában. Az „*Osztályfőnöki munka*” szekció tematikáját úgy állítottuk össze, hogy e sokrétű tennivaló igényesebb elvégzéséhez nyújtsunk segítséget.

Gazdag tapasztalati anyagra építve győzte meg a hallgatóságot *dr. Pleskó András* arról, hogy milyen jelentősége van a családi élet osztályfőnöki órán történő bemutatásának. Az elméleti fejtegetést képmagnetofonról vetített osztályfőnöki óra követte, alapot adva a további vitának, tapasztalatcserének.

A szülőkkel való együttműködés alapja az elmélyült kapcsolattartás, a tervszerű, rendszeres információcserre. Az állandó, gyors és kölcsönös tájékoztatásra az osztályfőnököknek és a szülőknek egyaránt szükségük van – fejtette ki *dr. Kiss Ferenc*.

Kovács Gábor leszögezte: Meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy a szülő elmondja saját nevelési problémáit. A családlátogatások tervezését, módszertani kérdéseit bemutatva iskolája értékese, bevált tapasztalatait tette közzé.

Drienné dr. Movik Angéla hasznos javaslatokat, könnyen megvalósítható ötleteket gyűjtött össze a szülők pedagógiai műveltségének fejlesztésére; arra, hogyan lehet és kell a szülők figyelmét gyermekük nevelésére összpontosítani.

A család gyermeknevelő funkciójáról *dr. Komlósi Sándor* adott elméleti összefoglalót. Előadásában hangsúlyozta: az iskoláknak többet kell azért tennie, hogy jobban megismerje a család mindennapi életét, a családi munkamegosztást, az otthoni légkört, értékrendet és ebben a gyermek helyét. Csak ezután lehet együttműködni a szülőkkel.

Varga Sándorné dr. arról szólt; hogy az általános iskolai tanulók pályaválasztásában a szülői törekvések, elképzelések mennyire meghatározóak, még akkor is, ha azok nem megalapozottak.

A változó iskola gyakorlatát számtalan pedagógiai tanulmány, gazdagodó pedagógiai szakirodalom kívánja befolyásolni. Az eligazodás, a tájékozódás egyre nehezebb. Ehhez adott támpontokat, szempontokat *dr. Farkas Katalin* „Az osztályfőnöki munka legújabb szakirodalmá” című előadásában.

A szülői értekezletek tartalmi munkájához, a szülői munkaközösségek működéséhez dolgozott ki és mutatott be részletes programot *Bakacsiné dr. Gulyás Mária*.

A szekció résztvevői kerekasztal-beszélgetésen vitatták meg az általános iskolai gyermekvédelem napi tennivalóit. A hasznos, érdekes vitát *Szénási László* vezette, aki bevezetőjében hangsúlyozta a család gondozás fontosságát, lehetőségeit, és beszámolt a megyei eredményekről, gondokról.

A *napközi otthoni* szekcióban a következő előadások hangzottak el: „Az egész napos nevelés továbbfejlesztésének perspektívái” (Horváth Judit); „A család és iskola kapcsolata, az iskolaotthon és a klubfoglalkozás egész napos rendszerben” (Lantos Istvánné); „Az egész napos nevelés megvalósítása és továbbfejlesztése Szolnok megyében” (Soós Kálmán); „Gyermekmunkák készítése a szabadidős foglalkozásokon” (Avramov Illésné); „Dallam-kép”, „Művészet-tudomány-technika” című két tantárgyintegrációs klubprogram az alsó tagozatos napközi otthonban (dr. Kárpáti Andrea); Szabadidős tevékenységek, klub- és blokkformák rendszere a Békéscsabai 11. sz. Általános Iskolában (Kökényesi Tibor). Az egyes előadásokhoz korreferátumot Rajz Istvánné, Salamon Györgyné, Gajdács Mária, Szamosz Pesti Éva, Krajcsovicz Mihályné tartottak. Az elméleti foglalkozásokat video-felvételek, diárorszotok bemutatója követte, amelyek Bács-Csongrád-Szolnok megyei napközi foglalkozásokon készültek. Értékes vitára került sor dr. Szabó G. Mária és dr. Kovács Józsefné vezetésével; végül tapasztalatcserre-beszélgetéseket irányított Soós Kálmán, Rajz Istvánné, Beke István, Petrusán Györgyné.

Nagy érdeklődésre tartó színfoltja volt a rendezvénynek az a kiállítás, amelyet a szegedi Dózsa György iskola tanulóinak „szabadidős munkáiból” állított össze és mutatott be Avramov Illésné.

A tanácskozás dr. Siposné dr. Kedves Éva: A pedagógusok szerepe a nevelési tényezők koordinálásában című záróelőadásával ért véget.

Dr. Veszprémi László Az iskola és a család a tehetséggondozásért című témában tartott előadást. A tehetség fogalmának több oldalú felvetése után bemutatta, milyen óriási jelentősége van – a társadalom és az egyén szempontjából egyaránt – a képességek differenciált fejlesztésének, a különböző tehetségek kibontakoztatásának. Hangsúlyozta annak a fontosságát, hogy mennyire középponti feladatunk a változatos, sok dimenziójú tehetségen belől egy adott személy legtovábbra hivatott képességének felismerése, illetve annak kibontakoztatása, a megfelelő feltételek biztosítása.

RÉTHÁTI ISTVÁNNÉ
Budapest

Képességek, tehetségek

A hatvanas évek óta a pedagógiai érdeklődés egyre inkább a gyermekek egyéni különbségei felé irányult. 1972-ben az MSZMP közoktatáspolitikai határozata egyik kiemelt feladatként jelölte meg a képességek fejlesztését, a tehetségek gondozását, s ezek érdekében a differenciált oktatást. Érthető, hogy ettől kezdve egyre gyakrabban jelennek meg a pedagógiai szaksajtóban is olyan tanulmányok, cikkek, amelyek ezt a kérdést állítják középpontjukba. 1980-ban a minisztérium ennek a témának megvitatását tette kötelezővé a tavaszi nevelési értekezleteken.

A *Pedagógiai Szemlében* öt év alatt (1977–1982) öt közlemény jelent meg a témával kapcsolatban. *Báthory Zoltán* A verbális képesség néhány tantervi-tantárgyi összefüggését vizsgálja (1977:9), *Gosztonyi Jánosné* sűrolja a témát A korrepetálás-személyiségfejlesztés c. írásában (1978:6). *Csöregb Éva* A vizuális képességek fejlesztéséről ír (1979:6), *Papp István* pedig A vitakészség fejlesztése a tanítási órán c. tanulmányában érinti a téma egyik didaktikai részterületét. Átfogóan egyetlen tanulmány elemzi a problémát: *Lénárd Ferenc: Képességfejlesztés és tehetséggondozás az általános iskolában* (1981:3). A szerző az általános iskola alapfeladatának tekinti, hogy közepes vagy magasabb szinten kibontakoztassa a tanulóknak az alapképességeket. Hangsúlyozza, hogy a tehetség meghatározott képességek magasabb fokát igényli. Lényeges tulajdonságok kibontására van szükség. Ilyenek: a belső motiváció, az érdeklődés, önértékelés, a munka szenvedélyes igénylése.

A *Budapesti Nevelőben* 1 interjú szerepel ebben az időszakban a nevelőtestületi értekező előkészítéseként (1980:4). A fővárosi vezetőképző tanfolyam hallgatói számolnak be gyakorlati tapasztalataikról. (A képesség és a tehetség felismeréséről, kifejtéséről.)

A *Módszertani Közleményekben* 1977–1982 között 7 hosszabb tanulmány foglalkozott a képességek, a tehetség kibontakoztatásával. A tehetségek kibontakoztatása címmel (1977:3). *Dr. Kerékgyártó Imre* a tehetség és a képesség fogalmának meghatározásából, elkülönítéséből indul ki. Hangsúlyozza, hogy a tehetség a személyiség minőségi mutatóival szoros kapcsolatban áll, jóra, rosszra is felhasználható. Különbséget kell tenni ügyeskedők látszatteremtése és valódi tehetségek között. A pedagógusok fontos feladata, hogy a tehetség létét, fejlődési irányát időben felismerjék. Egy másik írásában hangsúlyozza a szerző (A nevelés eszköze és eredménye: a fegyelem, 1978:2), hogy az önuralom képességének kibontakoztatása általános szükséglet. Több írásában is foglalkozik a szociális, kapcsolatteremtő képességek kialakításának rendkívüli jelentőségével (1977:1). *Tarján László* Az olvasási készség fejlesztése az ált.